

Wyrok z dnia 26 maja 1999 r.

II UKN 672/98

O dacie ustania ubezpieczenia rolniczego (art. 3a ust. 4 ustawy z dnia 20 grudnia 1990 r. o ubezpieczeniu społecznym rolników, jednolity tekst: Dz.U. z 1998 r. Nr 7, poz. 25 ze zm.) nie decyduje data, od której ustalono prawo do emerytury lub renty, lecz data wydania decyzji przyznającej to świadczenie, w sytuacji gdy świadczenie jest przyznane od dnia, w którym została wydana decyzja lub od daty wcześniejszej.

Przewodniczący: SSN Roman Kuczyński, Sędziowie: SN Maria Tyszel, SA Krystyna Bednarczyk (sprawozdawca).

Sąd Najwyższy, po rozpoznaniu w dniu 26 maja 1999 r. na rozprawie sprawy z wniosku Ireny B. przeciwko Kasie Rolniczego Ubezpieczenia Społecznego-Oddziałowi Regionalnemu w B. o wysokość świadczenia i ustalenie obowiązku ubezpieczenia, na skutek kasacji organu rentowego od wyroku Sądu Apelacyjnego w Białymstoku z dnia 29 października 1998 r. [...]

z m i e n i ł zaskarżony wyrok i poprzedzający go wyrok Sądu Wojewódzkiego-Sądu Pracy i Ubezpieczeń Społecznych w Białymstoku z dnia 9 czerwca 1998 r. [...] w ten sposób, że oddalił odwołanie Ireny B. od decyzji Kasy Rolniczego Ubezpieczenia Społecznego-Oddziału Regionalnego w B. z dnia 16 lutego 1998 r. [...] i z dnia 26 lutego 1998 r. [...].

U z a s a d n i e

Decyzją z dnia 16 lutego 1998 r. Kasa Rolniczego Ubezpieczenia Społecznego-Oddział Regionalny w B. przyznała wnioskodawczyni Irenie B. prawo do okresowej renty rolniczej i dokonała potrącenia z przyznanego świadczenia zaległych składek na ubezpieczenie społeczne rolników. Kolejną decyzją z dnia 26 lutego 1998 r. organ rentowy stwierdził ustanie ubezpieczenia społecznego wnioskodawczyni od II kwartału 1998 r.

Wnioskodawczyni złożyła odwołanie od obu decyzji zarzucając, że powinna otrzymać rentę stałą oraz że nie jest zobowiązana do opłacania składek za okres, za który przyznano jej rentę rolniczą.

Wyrokiem z dnia 9 czerwca 1998 r. Sąd Wojewódzki-Sąd Pracy i Ubezpieczeń Społecznych w Białymstoku zmienił obie zaskarżone decyzje w części dotyczącej ustalenia obowiązku ubezpieczenia i potrącenia składek za I kwartał 1998 r. i ustalił, że Irena B. nie podlega ubezpieczeniu społecznemu rolników od I kwartału 1998 r. oraz nie ma obowiązku opłaty składek za ten okres, natomiast w pozostałej części odwołanie oddalił.

Sąd ustalił, że pierwsza z zaskarżonych decyzji została wydana w wykonaniu wyroku Sądu Wojewódzkiego w Białymstoku z dnia 7 stycznia 1998 r. Wyrokiem tym została zmieniona decyzja organu rentowego z dnia 24 października 1997 r. odmawiająca przyznania wnioskodawczyni prawa do renty rolniczej w ten sposób, że przyznano tę rentę od dnia 25 listopada 1997 r. Żądanie przyznania renty stałej nie znajduje, zdaniem Sądu, uzasadnienia w treści art. 22 ust. 1 ustawy z dnia 20 grudnia 1990 r. o ubezpieczeniu społecznym rolników (jednolity tekst: Dz.U. z 1998 r. Nr 7, poz. 25).

Natomiast w zakresie daty ustania ubezpieczenia społecznego rolników i w zakresie obciążenia wnioskodawczyni składkami na to ubezpieczenie, Sąd uznał decyzję organu rentowego za nieprawidłową. Zgodnie z art. 7 ust. 1 i 16 ust. 3 powołanej ustawy, nie podlega ubezpieczeniu społecznemu rolnik, który ma ustalone prawo do emerytury lub renty. Ubezpieczenie społeczne wnioskodawczyni ustało od daty przyznania prawa do renty, to jest od 25 listopada 1997 r. W myśl art. 4 ust. 2 obowiązek opłacania składki ustaje w ostatnim dniu kwartału, w którym ustało ubezpieczenie. W przypadku wnioskodawczyni obowiązek ten ustał z końcem IV kwartału.

Od tego wyroku, w części zmieniającej decyzję, wniosła apelację Kasa Rolniczego Ubezpieczenia Społecznego-Oddział Regionalny w B., zarzucając naruszenie przepisu art. 3a ust. 4 ustawy o ubezpieczeniu społecznym rolników.

Wyrokiem z dnia 29 października 1998 r. Sąd Apelacyjny-Sąd Pracy i Ubezpieczeń Społecznych oddalił apelację. Sąd uznał, że nie zachodzi naruszenie przepisu art. 3a ust. 4 ustawy o ubezpieczeniu społecznym rolników. Przepis ten stanowi, że obowiązek ubezpieczenia ustaje z końcem kwartału, w którym została wydana decyzja przyznająca świadczenie, jednak nie wcześniej niż z końcem kwartału, w którym ubezpieczony nabył to prawo. Zdaniem Sądu, ma tu zastosowanie ostatnia

część tego przepisu, zatem ubezpieczenie wnioskodawczynie ustało z końcem IV kwartału, w którym nabyła prawo do renty rolniczej.

Wyrok ten zaskarżyła kasacją Kasa Rolniczego Ubezpieczenia Społecznego-Oddział Regionalny w B., podnosząc zarzut naruszenia prawa materialnego przez błędną wykładnię art.3a ust.4 ustawy z dnia 20 grudnia 1990 r. o ubezpieczeniu społecznym rolników (jednolity tekst: Dz.U. z 1998 r. Nr 7, poz. 25). Określony w tym przepisie termin ustania ubezpieczenia to koniec kwartału, w którym została wydana decyzja. Nastąpiło to w I kwartale 1998 r. Przyjęcie wykładni dokonanej przez Sąd Apelacyjny prowadziło do uznania, że data wydania decyzji przyznającej świadczenie nie ma żadnego znaczenia w kwestii ustalenia daty ustania ubezpieczenia.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Kasacja jest uzasadniona, ponieważ dokonana przez Sąd Apelacyjny interpretacja przepisu art. 3a ust. 4 ustawy z dnia 20 grudnia 1990 r. o ubezpieczeniu społecznym rolników (jednolity tekst: Dz.U. z 1998 r. Nr 7, poz. 25) okazała się wadliwa. Przepis art. 3a regulujący ustanie ubezpieczenia społecznego rolników został wprowadzony ustawą z dnia 12 września 1996 r. o zmianie ustawy o ubezpieczeniu społecznym rolników (Dz.U. Nr 124, poz. 585). Ustawa ta weszła w życie 1 stycznia 1997 r.

Do czasu tej nowelizacji za datę ustania ubezpieczenia przyjmowało się datę ustania warunków, od których uzależnione było objęcie ubezpieczeniem, lub datę powstania okoliczności wyłączających obowiązek podlegania ubezpieczeniu. Ponieważ przepisy art. 7 ust. 1 i 16 ust. 3 ustawy o ubezpieczeniu społecznym rolników wyłączają z obowiązkowego ubezpieczenia rolników i domowników mających ustalone prawo do emerytury lub renty, za datę ustania ubezpieczenia uznawało się datę, od której zostało ustalone prawo do jednego z tych świadczeń. Omawiana nowelizacja określa w sposób wyraźny datę ustania ubezpieczenia.

Celem tej regulacji – poza wydłużeniem okresu trwania ubezpieczenia do końca kwartału, za który to okres i tak z mocy art. 4 ust. 2 musiała być opłacona składka – było umożliwienie osobom, których obowiązek ubezpieczenia ustał, a które chcą skorzystać z dobrowolnego ubezpieczenia, kontynuowania tego ubezpieczenia nieprzerwanie. Intencja ta wynika z treści art. 3a ust. 3, który dotyczy ustania ubezpieczenia z mocy ustawy, w sytuacji gdy istnieją warunki do objęcia ubezpieczeniem

na wnioski. Na podstawie tego przepisu obowiązkowe ubezpieczenie ustaje z końcem kwartału, w którym doręczono decyzję stwierdzającą ustanie ubezpieczenia. Przy braku takiego uregulowania zainteresowany nie podlegałby żadnemu ubezpieczeniu od ustania okoliczności uzasadniających objęcie ubezpieczeniem z mocy ustawy do doręczenia decyzji stwierdzającej ustanie ubezpieczenia, która byłaby podstawą do zgłoszenia wniosku o objęcie ubezpieczeniem.

Takie same intencje przyświecały uregulowaniu dotyczącemu ustania ubezpieczenia w związku z ustaleniem prawa do emerytury lub renty, gdyż przepis art. 7 ust. 3 pozwala na objęcie ubezpieczeniem emeryta lub rencisty na jego wniosek w zakresie określonym tym przepisem.

Przepis art. 3a ust. 4 stanowi, że jeżeli zostanie złożony wniosek o rentę lub emeryturę, obowiązek ubezpieczenia ustaje z końcem kwartału, w którym została wydana decyzja o przyznaniu świadczenia, jednak nie wcześniej niż z końcem kwartału, w którym ubezpieczony nabył to prawo. O dacie ustania ubezpieczenia nie decyduje zatem data, od której ustalono prawo do emerytury lub renty, lecz data wydania decyzji przyznającej to świadczenie, w sytuacji gdy świadczenie jest przyznane od dnia, w którym została wydana decyzja lub od daty wcześniejszej.

Zawarte w ostatniej części przepisu art. 3a ust.4 zastrzeżenie, że ubezpieczenie społeczne ustaje nie wcześniej niż z końcem kwartału, w którym ubezpieczony nabył prawo do emerytury lub renty, ma zastosowanie w sytuacji, gdy w decyzji ustalającej to prawo świadczenie jest przyznane od późniejszej daty niż data wydania decyzji [...], bowiem do daty ustalenia prawa do emerytury lub renty nie występują okoliczności wyłączające obowiązek ubezpieczenia z mocy ustawy. W przypadku wydania decyzji ustalającej na przyszłość prawo do emerytury lub renty, ubezpieczenie ustaje z końcem kwartału, w którym powstaje prawo do tego świadczenia. Jednocześnie zainteresowany ma możliwość kontynuowania ubezpieczenia w zakresie określonym w art. 7 ust. 3.

Sytuacja taka nie występuje w przypadku wnioskodawczyni. Prawo do renty rolniczej zostało jej przyznane od daty wcześniejszej niż data wydania decyzji z dnia 16 lutego 1998 r. Można mieć jedynie wątpliwości, czy prawo do świadczenia zostało przyznane wnioskodawczyni tą decyzją. Decyzja została bowiem wydana w wykonaniu wyroku zmieniającego decyzję odmawiającą przyznania świadczenia. Skoro świadczenie zostało przyznane wyrokiem zmieniającym wadliwą decyzję, można prezentować pogląd, że za decydującą o ustaniu ubezpieczenia datę wydania decyzji

przyznającej świadczenie uważa się datę uprawomocnienia się wyroku. Kwestia ta jednak nie ma znaczenia dla rozstrzygnięcia niniejszej sprawy, bowiem wyrok z dnia 7 stycznia 1998 r. uprawomocnił się w I kwartale 1998 r. i w tym samym kwartale wydano na podstawie tego wyroku decyzję. Ubezpieczenie wnioskodawczynie ustało z końcem I kwartału 1998 r,

Stanowisko Sądów obu instancji było błędne, natomiast prawidłowe były decyzje organu rentowego, zarówno w zakresie daty ustania ubezpieczenia, jak i w zakresie ustalenia i potrącenia ze świadczenia składek na ubezpieczenie społeczne za I kwartał 1998 r. Odwołanie od tych decyzji powinno zostać oddalone.

Z tych przyczyn Sąd Najwyższy na podstawie art.393¹⁵ KPC orzekł jak w sentencji.

=====